

Стаття надійшла до редакції 23.12.14.

ФІЛОСОФІЯ ПОЛІТИКИ

УДК: 172+32

О. В. Кулешов

Черкаський державний технологічний університет

СПІЛЬНЕ БЛАГО ЯК МЕТА ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУПЕРЕЧНІСТЬ У РОЗУМІННІ І РОЗУМІННЯ СУПЕРЕЧНОСТІ

Аналізується зміст категорії спільного блага у політичній теорії. Показана антиномічність розуміння блага як того, що визнає людина, і як того, що існує для людини незалежно від її визнання. Антиномія розв'язується через ототожнення блага з людиною.

Ключові слова: *спільне благо, політика, людина, антиномія, лібералізм, утилітаризм, комунітаризм, республіканізм, католицька доктрина спільного блага.*

Загальне благо певної людської спільноти здається природною метою політичної діяльності. Жодний політик, який би проголосив протилежне, не протримався б довго при владі. І це стосується, очевидно, не лише демократичних політичних режимів. Окреслена мета бачиться настільки зрозумілою і ясною, що донедавна вона не привертала багато уваги політичних мислителів. Лише в теорії утилітаризму і етико-політичній доктрині католицизму поняття

спільного блага завжди відіграло конститутивну роль. Втім, останнім часом це поняття все більше стає предметом загальної уваги західної етико-політичної думки. Те, що після тривалого періоду відмови від ідеї спільного блага вона повертається до дійсності, констатують сучасні дослідники [1, с. 6]. Значну роль в цьому підсиленні інтересу до категорії спільного блага відіграла суперечка прибічників консервативних і ліберальних поглядів, зокрема, дискусії останніх десятиліть між неолібералами і комунітаристами.

Втім, справа не лише в історичному контексті розвитку науки. Необхідність зважувати в етико-політичних міркуваннях на категорію блага є природною для даної галузі знань, вона є такою сьогодні, як і за часів Платона і Аристотеля. Треба виходити з того, що політична діяльність за своєю сутністю має цілеспрямований характер. Логічною аксіомою для неї постає наявність кінцевої мети. Усвідомлюється ця мета чи ні – вона існує як кінцева ланка спрямування будь-якої активності у сфері політики. Таким чином, якщо активність не хаотична, якщо вона має певну спрямованість, то існує (незалежно від її усвідомлення) і кінцева мета. Це, зрозуміло, не означає, що всі дії політичних суб'єктів завжди мають на меті спільне благо. Йдеться про заданий кінцевий стан, відповідно до якого об'єктивно орієнтується політична діяльність (або наближаючись до нього, або ідучи вбік від нього, або, навіть, – у зворотному напрямі).

Цілком природно, що і в політичних дослідженнях поняття спільного блага експліцитно або імпліцитно постійно з'являється і визначає загальний сенс наукових концепцій. Треба зазначити, що саме завдяки різному ставленню до категорії спільного блага набувають конфліктного стану в багатьох випадках позиції політологів і політичних філософів. І це не результат особистих упереджень, а виявлення внутрішньої, природної антиномічності самої категорії. Сформулювати цю антиномію у розумінні спільного блага різними сучасними напрямками етико-політичної думки і обговорити можливість її подолання є метою статті. Для її здійснення будуть проаналізовані і віднесені до пев-

ної сторони антиномії деякі популярні концепції, буде визначена природа цієї антиномії і запропоновано для її усунення переформулювати зміст категорії спільного блага.

Визначення блага як такого виглядає тривіально. Благо – те, що є позитивно значущим для людини. У співвідношенні із спорідненим з ним і краще розробленим у філософії поняттям цінності благо можна додатково визначити як джерело або носія цінності для людини (як те, що цінується або може цінуватись). (У певному сенсі, хоча не у будь-якому – благо збігається з цінністю).

Те, що благо існує для людини, ускладнює його розуміння. Існувати для чогось, значить бути поза чимось. Виділяється об'єктивна сторона блага – воно є те, що існує поза людьми і протистоїть людині. Звідси, до речі, воно може бути спільним для багатьох людей.

Інша, суб'єктивна сторона блага постає з того, що благо є таким лише для людини. Людина має певним чином сприйняти дещо як благо, щоб для неї це стало дійсним благом, воно має бути визнане або, принаймні, мати можливість бути визнаним. Те, що ні за яких умов не може сприйматись людиною як благо, має бути виключеним зі списку людських благ.

На основі сказаного можна окреслити і поняття спільного блага. Спільне благо – те що є позитивним для всіх членів певної групи людей або суспільства в цілому. *Всі*, підкреслимо, розуміються як *кожна людина*, а не як надіндивідуальна сутність. Не може бути спільного блага, від якого страждають окремі люди. (Прийнятно говорити про благо держави або нації, але воно не є автоматично спільним благом). Отже, поняття спільного блага треба відокремити від понять блага держави, блага спільноти, організації тощо. Спільне благо також не слід змішувати з суспільними благами. Це етична (не економічна або якась інша) категорія.

Об'єктивний характер категорії спільного блага визнається дослідниками. Більша об'єктивність саме і характеризує благо у порівнянні з цінністю

[2, с. 273-274]. Можна, мабуть, уявити собі благо для людини, про яке вона не знає або, принаймні, не думає.

Суб'єктивний момент також очевидний. По-перше, благом є те, що *може* бути визнане як бажане, позитивне. Благо існує лише відносно людини. Не можна сказати, що бензин для двигуна є благом. По-друге, лише визнання якогось об'єкта благом відокремлює для людини благо від не-блага. Справа в тому, що, якщо ієрархізувати аспекти буття людини, то саме суб'єктивні, психічні стани постають як мета для об'єктивних, фізичних або матеріальних. Добре те, що зрештою, дає приємні почуття. Якби здоров'я викликало біль, а хвороба – приємні відчуття (за умови, що хвороба не скорочувала б життя), то благом була б саме хвороба. Отже, суб'єктивний аспект блага є необхідним, він не є вторинним щодо об'єктивного аспекту.

З цієї відносної незалежності об'єктивного і суб'єктивного аспектів впливає внутрішня антиномічність поняття блага. Антиномію, яка виникає у пошуках точного розуміння блага, можна сформулювати таким чином. *Благом є те що визнається благом (або наслідки чого визнаються благом). Визнається благом те, що є благом.*

Ці твердження є несумісними. Якщо благо вже існує перед його визнанням (що стверджується у другій частині антиномії), то благом може бути те, що не визнається благом (заперечення першої частини антиномії). Якщо благо утворюється визнанням (перша частина антиномії), то воно не є благом перед визнанням (заперечення другої частини). Наведені антиномічні твердження є, водночас, необхідними і загальними. Перше має основу в суб'єктивності блага, друге – в його об'єктивності, без яких визначення блага не є повним, і які характеризують благо взагалі, тобто будь-яке благо.

Проблема, отже, захована у питанні – як формується благо, як дещо стає благом? Або людина визнає дещо благом тому, що це для неї є благом. Або дещо для людини є благом тому, що вона це визнає благом. Наведені вище по-

яснення переконують, що це не гра слів. Окреслена проблема не має тривіального розв'язання. Людина не може сама, за своєю примхою визначати, що є благо для неї. Визначаючи так, вона не має критерію, який відрізняє істину від помилки або ілюзії. Тому благо має бути об'єктивним. Але благо не може бути об'єктивним. Це благо для людини, для даної людини. Тому лише вона може визначити, що є благо. Це цілком стосується і спільного блага.

Як розв'язується і чи розв'язується взагалі ця проблема в етико-політичних концепціях, що існують і притягують до себе увагу науково-філософського співтовариства?

Мейнстрімом західної політичної філософії останніх століть є, безперечно, лібералізм. Саме з ліберальної парадигми ми і почнемо. Базова ідея лібералізму – ствердження моральної і, з більш загального погляду, ціннісної автономії особистості. Людина сама визначає, що для неї добре, а що погане. Ніхто не має права втрутитися у цей процес самовизначення. Такою є найфундаментальніша теоретична аксіома, священний, недоторканий принцип лібералізму.

Чи узгоджується з цим переконанням категорія спільного блага як мети політичного життя? Можливі дві відповіді на поставлене питання. Відповідно, філософи поділяються, за словами Джеймса Стерби, на песимістів, які вважають, що, оскільки моральні цінності людей несумісні, то вони ведуть до радикально відмінних практичних вимог, та оптимістів, які вважають, що, хоча люди і мають деякі несумісні цінності, є можливість досягти хоча б часткової угоди щодо практичних вимог [12, с. 5].

Песимістам, як здається, простіше. Їм можна відкинути категорію спільного блага як примару. Таке радикальне розв'язання проблеми, за якого, зрозуміло, не виникає і ніякої антиномії у нашій думці, пропонує Йозеф Шумпетер. По-перше, стверджує він, всі розуміють благо по різному. По-друге, навіть якщо дещо можна було б визнати спільним благом, воно було б надто загальним, що не виключило б суперечностей з приводу конкретних благ. [3, с. 290].

Насправді, все не так просто. По-перше, враховуючи наведені вище термінологічні особливості понять блага і цінності, слід зауважити, що несумісність цінностей не виключає спільних благ. По-друге, різні погляди, в тому числі щодо конкретних благ, не виключають спільного розуміння блага. Немає ніяких свідчень на користь того, що суперечності в розумінні блага задані апріорі і тому думка Шумпетера не здається добре обґрунтованою.

Інший варіант ліберального опанування категорії спільного блага – узгодити її з основним принципом лібералізму. Спільне благо розуміється як результат добровільного порівняння поглядів вільними особистостями із встановленням їх спільної частини. Популярний в сучасній західній політичній філософії ідеал деліберативної демократії (демократії, яка базується на обговоренні всього) передбачає, що саме розуміння спільного блага стає одним з основних предметів обговорення [5, с. 348]. Здається, що кращого способу встановити, що є спільним благом для всіх, немає.

Втім, це не розв'язання сформульованої вище антиномії, а наполягання на істинності однієї з її сторін, а саме – суб'єктивної. В цьому – слабе місце ліберального тлумачення категорії, яка нас цікавить. Як бути з об'єктивністю блага? Відкинути іншу сторону процесу формування спільного блага (що було б порятунком для ліберальної концепції) не вдається. Є зауваження суто теоретичні і практичні. Абсолютизація суб'єктивної сторони не дозволяє зрозуміти благо як благо *для* людини, тобто, як щось окреме від переживання блага. Звідси, вона не дозволяє відокремити ілюзію від реальності. Немає за такої ситуації й критеріїв для підтвердження спільності блага, його тотожності для різних людей. Ця ситуація має очевидні практичні наслідки. Те, що автономна особистість вважає благом (наприклад, вживання наркотиків), і те, що реально є для неї благом, може не збігатись. Уявіть лише собі суспільство, в якому досягнутий консенсус щодо дозволу вільно вживати наркотики. Крім того, абсолютний консенсус з будь-якого питання в суспільстві навряд чи досяжний (ще й тому, що люди кожної миті можуть змінювати свої переваги), а категорією

спільного блага треба керуватись для розв'язання реальних, термінових, невідкладних завдань. Що стає просто неможливим за ліберального тлумачення цієї категорії.

Спробою поєднати ліберальні переконання і визнання доцільності спільного блага відзначається відома концепція Джона Ролза. Філософ визнає спільне благо як самостійну мету. Разом з тим, для нього самоцінність особистості є недоторкана. Самоцінність і автономія особистості, треба визнати, необхідно пов'язані в лібералізмі. Звідси, благо постає як одна з цілей політики, причому, не вища, воно не інтегрує в собі все. Не можна, стверджує Ролз, досягати блага більшості за рахунок окремих людей [10, с. 3-4; 15]. Очевидно, спільне благо в тлумаченні Ролза допускає таку можливість – здійснюватись за рахунок окремих людей. Тоді коректним є питання, що важливіше – спільне благо чи благо окремої особистості? Критерій розв'язання цього питання – ідея справедливості. Головне – не благо, а гарантії, що ніхто не одержить блага за рахунок інших, що ніхто не буде позбавлений свободи (у досягненні благ). Спільне благо виявляється у Ролза потенційно ворожим справедливості. В цьому показує себе нерозв'язність визначеної вище антиномії. Треба вибирати або те, що нікого не задовольняє, але є справедливим. Або те, що когось задовольняє, але не є справедливим. Це типово ліберальна дилема.

Опонентом радикального лібералізму виглядає утилітаризм. Спільне благо – основне гасло утилітаризму. Принцип Бентама – найбільше щастя найбільшій кількості людей – виглядає як очевидний парафраз спільного блага. Втім, утилітаризм, безперечно, є ліберальним вченням. Спільне благо його прибічники розуміють як суму особистих благ. Особисте ж благо зводиться до задоволення – суб'єктивного стану індивіда. Хто вирішує, що є задоволенням? Безумовно, сама людина. На думку Коліна Берда, утилітаризм відходить від класичного розуміння спільного блага як взаємної переваги. В утилітаризмі благо є спільним у значенні його користі для кожної людини [4, с. 48]. Утилітаристське благо має бути здатним до підрахунків, тобто воно має бути одно-

рідним. Але це не благо груп, а благо індивідів, групове благо – сума благ індивідів [8, с. 171]. Що саме є благом, залишається в утилітаризмі відкритим питанням. Якщо це уникнення антиномії, то, знов таки, через її зведення до першого з антиномічних тверджень. Звідси – типові для лібералізму проблеми. Як можна підрахувати суму визнаних благ? Опитати членів спільноти? Чи буде одержаний результат реальним благом? Чи буде воно спільним? Аргументи Шумпетера проти такого тлумачення спільного блага тут здаються досить переконливими.

Опонентами лібералізму з консервативного боку останнім часом є комунітаристи. Комунітаризм можна визначити як теорію апріорних щодо індивідуальної свідомості соціальних цінностей. Комунітаристи можуть звертатись до традиційних цінностей або шукати нових форм спільного життя (дивитись назад або вперед, за висловом Віла Кимліки) [9, с. 464], але в будь-якому разі вони виводять спільні цінності з життя громади. Автономне визнання чогось благом окремого індивіда – улюблена ідея лібералізму – саме, на думку комунітаристів, зумовлене «способом життя» громади [Там само, с. 467]. Ліберали (зокрема, Ролз) перебільшують нашу здатність виходити за межі власних соціальних ролей [Там само, с. 468]. Громадяни не абсолютно автономно обирають собі те, що вони вважають благами. Належачи до певної культури, традиції, стану, професії, соціальної структури, вони вже мають спільні цінності, норми, ідеали. Спільне благо – це даність для певного суспільства. Люди обирають те, що вже задане. Хиба це не розв'язання антиномії, що нас непокоїла?

Ліберали відповідають на це, що, якщо наші соціальні ролі визначають наше розуміння блага, то ми часто обираємо свої ролі саме через благо, яке ми в них знаходимо [7, с. 2, 187]. В іншому випадку, ми можемо одержати те спільне благо, яке змушувало пуритан 17-го століття полювати на відьом [Там само, с. 189]. Хиба не треба погодитись, що соціальні традиції, цінності громади і визначені громадою ролі, якщо до них не приєднується особисте їх ви-

знання, можуть становити щось протилежне до блага? Здається, що ліберальна критика знайшла слабке місце у концепції комунітаризму.

Насправді, у комунітарному суспільстві здійснюється вибір без вибору. І тому це не розв'язання нашої антиномії. Об'єктивовані традицією блага, хоча і приймаються членами суспільства, але не мають в собі переконливих критеріїв для того, щоб вважати їх благами. Це, швидше, випадкові породження історичного шляху, унікальних умов, зовнішніх впливів, необумовлених природою даного суспільства інновацій, спонтанних культурних зрушень і т.д. Чи дійсно це блага і чому всі мають вважати їх благами? Ліберальна критика тут здається переконливою.

Інший, але близький до комунітаризму, тип розуміння спільного блага демонструє так званий республіканізм. Прибічники розуміння політичного життя як *res publica* – «спільної справи», а також теорії суспільного договору, яка сходить до Гобса і Локка, мають як збіжні пункти, так і розбіжності з лібералізмом. З одного боку, спільне благо постає у цій концепції з індивідуальних благ. Спільна дія, яка утворює політичне суспільство, є колективною, але її мета залишається індивідуальною [13, с. 199]. З іншого боку, зв'язки солідарності громадян республіки ґрунтуються на спільній долі, причому сама спільність є благом [Там само, с. 200]. Сутність республіки як спільної справи передбачає почуття тотожності і спільності громадян, ми-ідентичність на противагу сукупності я-ідентичностей [Там само]. Це й стає базисом спільного блага.

Благо спільності є об'єктивним. В той же час, це результат автономних дій людей, їх вільних рішень. Можливо, це і є розв'язання антиномії? Проблема в тому, що спільне благо, з погляду республіканістів, ґрунтується на угоді. А угода має ґрунтуватись на якомусь спільному благому. Можна вважати благом саму угоду і це, насправді є благо. Але, дійшовши угоди, треба діяти спільно. І тут ми опиняємось перед тою самою проблемою, яку ми, начебто, розв'язали –

що вважати благим змістом спільної дії? Республіканізм не може вийти з цього замкненого кола.

Інший типовий приклад розв'язання антиномії спільного блага на основі її об'єктивістської сторони – католицька доктрина. Благо у будь-якій релігійній філософії має трансцендентний зміст. Воно не є результатом особистого визнання. В цьому сенсі католицька доктрина, безперечно, об'єктивістська. Визнаючи важливість категорії спільного блага, католицькі дослідники іноді виводять її з «солідарного суспільства», суспільства людей які відчують єдність власного сенсу існування з іншими людьми [6, с. 121]. Іноді вона виводиться з соціальної природи людини [14, с. 129]. Спільне благо постає як етична категорія, яка виражає ідеальний стан суспільства [11, с. 22] і, зрештою, сходиться до Бога. Отже, передбачається духовна інтеграція особистостей. Спільне благо реалізується через окремих людей, їх осмислення. Але в людині виявляється спільний для всіх духовний план, який має трансцендентні джерела. Цей духовний план забезпечує єдність вищого блага для всіх. Так відбувається поєднання об'єктивного і суб'єктивного, їх злиття в ідеальному. Можливо, це розв'язання нашої антиномії? Схоже, що так. Проте лише для християн одної конфесії. Проблеми формування загальноприйнятого розуміння спільного блага переносяться у площину віросповідних міркувань. Богословські суперечки і різночитання стають відповідальними за руйнування спільного блага. Адже, що таке досконала людина, не однаково розуміють віруючі різних конфесій, вже не кажучи про невіруючих.

Аналізуючи наведені концепції спільного блага, можна зробити висновок, що всі вони розділяють суб'єктивну й об'єктивну сторону блага. Згідно з ліберальною концепцією, суб'єктивне є те, що добровільно приймається людиною, об'єктивне – те, що нав'язується їй ззовні. У концепції Ролза цей поділ присутній, ідея блага об'єктивована, спільне благо спирається на розрахунок, тоді як ідея справедливості має суб'єктивні джерела, спирається на уявлення кожного про те, що для нього є благом. Як відомо, утилітаризм також поклада-

ється на розрахунок спільного блага і це є об'єктивною стороною даної категорії, але що є змістом блага, постає через рішення кожної окремої людини. Отже, наскільки благо є спільним – визначається за об'єктивним показником, що саме є благом – виявляється суб'єктивно. Комунітаризм і католицька доктрина виходять з об'єктивності спільного блага. Але відокремлюючи об'єктивне, вони залишають певну порожнечу, невизначеність у своїх концепціях, певне місце для суб'єктивного. Суб'єктивне – це те, що протистоїть об'єктивному і без чого об'єктивного немає, врахувати цю необхідність намагаються прибічники обох концепцій.

Слід зробити висновок, що у всіх тих концепціях, де ідея спільного блага одержує антиномічну форму, суб'єктивні та об'єктивні джерела блага відокремлені і протиставлені. Вони є незалежними один щодо одного. Вони також постають як несумісні, як такі, що виключають одне одного. Саме тому вони потребують вибору. Втім, цей вибір неможливий через несамодостатність обох джерел спільного блага.

Про що свідчить виявлена антиномія? Можливо – про нездоланну суперечливість дійсності. Можливо – про недостатньо глибоке осягнення дійсності. Припустимо, що друга відповідь вірна. Що можна зробити з проблемою, якщо вона впливає з недостатньо глибокого розуміння реальності? Поглянути на проблему з якоїсь іншої перспективи або переформулювати її. Для того, щоб позбавитись нашої антиномії, треба уникнути суперечності між суб'єктивним і об'єктивним. Це можна зробити трьома способами: або звести один бік антиномії до іншого, або знайти третє джерело, в якому поєднуються обидва перших, або взагалі проголосити проблему спільного блага псевдопроблемою.

Те, що проблема спільного блага не є псевдопроблемою, було показане вище. Звести один її бік до іншого неможливо через встановлену їх несумісність і незалежність. Знайти третє джерело можливо, якщо перейти з рівня протилежності суб'єктивного і об'єктивного на інший, більш глибокий рівень пояснення категорії, що досліджується. Інакше кажучи, треба змінити перспе-

ктиву розгляду, знайти дещо, що є водночас об'єктивним і суб'єктивним. Це шукане дещо не повинне бути саме по собі ні суб'єктивним, ні об'єктивним, воно має бути чимось більш фундаментальним і таким, що породжує означений поділ. Така реальність постає, в одному сенсі об'єктивною, в іншому – суб'єктивною. Вона виконує роль основи для обох сторін антиномії. Тоді антиномія стає лише ситуативною і зникає при зверненні до основи, може бути практично розв'язаною.

Отже, питання в тому, за яких умов об'єктивне і суб'єктивне збігаються. Пригадаємо, що суб'єктивним ми називаємо те, що притаманне людині як людині (внутрішню сторону людського). Об'єктивним постає те, що залишається поза людиною як суб'єктом, в тому числі, вона сама під певним (зовнішнім) кутом зору. І те, й інше збігаються, коли йдеться про людину в її цілісності. Цей аспект існування людини містить в собі не окремі прояви людини, а людину в цілому. Йдеться не про її внутрішні стани окремо від її дій, не про її бажання і наміри окремо від її фізичного стану, але про все це як елементи цілісності. Окремі прояви людини можуть бути або суб'єктивними, або об'єктивними. Людина в цілому не є ні тим, ні іншим. Вона є поєднанням того й іншого. Людину в цьому сенсі можна назвати об'єктивним суб'єктом або суб'єктивним об'єктом. Іноді вона постає як об'єкт, іноді – як суб'єкт, не будучи при цьому ні тим, ні іншим. Людина як така знаходиться поза її антиномічними визначеннями.

Що з цього випливає для розуміння спільного блага? Очевидно, що окреслений погляд дає можливість переформулювати проблему. Традиційно прийнято говорити про благо для людини. Кращим, думається, є знаходження блага у самій людині. Треба виходити з того, що вищим благом і єдиним спільним благом для людей є самі люди. Треба, зазначимо, не просто проголошувати цю тезу (такі декларації є звичними у політиці), а виходити з неї у теоретичних міркуваннях. Очевидно, що це не просто інше формулювання. Це інше

розуміння вищого блага, тому що воно єдине є спільним для всіх за своєю природою і не може не бути спільним. Людина, природно, є благом для себе. І всі інші люди є (або мають бути) благом для певної особистості, оскільки поза людьми вона не може існувати як особистість. Це об'єктивний стан, але він реалізується лише тоді, коли приймається і суб'єктивно. У процесі його реалізації об'єктивне і суб'єктивне збігаються, їх суперечність усувається.

Якими мають бути наслідки наведених міркувань для політичної теорії? Політична теорія має виходити з визнання того, що єдиним абсолютним (необхідним за будь-яких умов і тотальним, таким, що поширюється на всіх) спільним благом для людей є вони самі. Блага для людей є вторинними щодо людей і мають оцінюватись як засоби відносно кінцевої мети. Політична активність має свою природну вищу мету і ця мета є не благом для людей, а є людьми, для яких існують певні блага. Зрозуміло, що такий принцип спільного блага не визначає автоматично всіх конкретних рішень щодо реалізації певним суспільством окремих благ. Втім, правильна орієнтація, принаймні, має позбавити політичну теорію і практику низки суттєвих помилок.

Підсумовуючи сказане, слід зазначити, що спільне благо є дійсною метою політики, але його розуміння ускладнюється його внутрішньою антиномічністю. Ця антиномічність зумовлена суперечністю блага як того, що визнає людина, і як того, що існує для людини незалежно від її ставлення до нього. Антиномія розв'язується через визнання блогом самої людини. Таким чином, лише політика, кінцевою метою якої є люди, а не блага, здатна реалізовувати спільне благо і при цьому не впадати в суперечності.

Список використаних джерел

1. Спиридонова В. И. Концепция «общего блага» в современной западной науке / Валерия Игоревна Спиридонова // Духовное измерение современной политики. – М. : ИФРАН, 2003. – С. 5–38.

2. Шохин В. К. Благо / Владимир Кириллович Шохин // Новая философская энциклопедия / под ред. В. С. Степина. – М. : Гардарики, 2004. – Т. 1. – С. 273–274.
3. Шумпетер Й. Капитализм, социализм, демократия / Йозеф Шумпетер. – М. : Экономика, 1995. – 540 с.
4. Bird C. An Introduction to Political Philosophy / Colin Bird. – New York : Cambridge University Press, 2006. – 312 p.
5. Cohen J. Deliberation and Democratic Legitimacy / Joshua Cohen // Debates in Contemporary Political Philosophy : an anthology / ed. by Derek Matravers and Jonathan Pike. – New York : Routledge, 2003. – P. 342–360.
6. Gundlach G. Solidaritätsprinzip: Recht, Wirtschaft, Gesellschaft / G. Gundlach // Staatslexikon. Bd VII. – Freiburg : Herder, 1962. – S. 119–122.
7. Gutmann A. Communitarian Critics of Liberalism / Amy Gutmann // Debates in Contemporary Political Philosophy: an anthology / ed. by Derek Matravers and Jonathan Pike. – New York : Routledge, 2003. – P. 182–194.
8. Knowles D. Political Philosophy / Dudley Knowles. – London : Routledge, 2001. – 392 p.
9. Kymlicka W. Community and Multiculturalism / Will Kymlicka // A Companion to Contemporary Political Philosophy / ed. by Robert E. Goodin, Philip Pettit. – Singapore : Blackwell Publishing Ltd., 2007. – P. 463–477.
10. Rawls J. A Theory of Justice / John Rawls. – Cambridge, MA : Harvard University Press, 1971. – 607 p.
11. Schmitt M. E. Recht und Vernunft: Ein Beitrag zur Diskussion über die Rationalität des Naturrechts / M. E. Schmitt. – Heidelberg : F. H. Kerle Verlag, 1955. – 135 S.
12. Sterba J. P. Justice for Here and Now // Social and Political Philosophy: Contemporary Perspectives / James P. Sterba. – New York : Routledge, 2001 – P. 2–29.

13. Taylor Ch. Cross-purposes: the Liberal–Communitarian Debate / Charles Taylor // *Debates in Contemporary Political Philosophy: an anthology* / ed. by Derek Matravers and Jonathan Pike. – New York : Routledge, 2003. – P. 195–212.
14. Utz A. F. Sozialethik: I Teil: Die Prinzipien der Gesellschaftslehre / A. F. Utz. – Heidelberg : F. H. Kerle Verlag, 1958. – 313 S.

References

1. Spiridonova V. I. The Concept of the Common Good in the Modern Western Studies / V. I. Spiridonova // *The Spiritual Aspect of the Modern Politics*. – M. : IFRAN, 2003. – P. 5–38.
2. Shohin V. K. The Good / V. I. Shohin // *New Philosophical Encyclopedia*. – M. : Gardariki, 2004. – V. 1. – P. 273–274.
3. Schumpeter J. A. Capitalism, Socialism and Democracy / Joseph A. Schumpeter. – M. : Ekonomika 1995. – 540 p.
4. Bird C. An Introduction to Political Philosophy / Colin Bird. – New York : Cambridge University Press, 2006. – 312 p.
5. Cohen J. Deliberation and Democratic Legitimacy / Joshua Cohen // *Debates in Contemporary Political Philosophy: an anthology* / ed. by Derek Matravers and Jonathan Pike. – New York : Routledge, 2003. – P. 342–360.
6. Gundlach G. Solidaritätsprinzip: Recht, Wirtschaft, Gesellschaft / G. Gundlach // *Staatslexikon*. Bd VII. – Freiburg : Herder, 1962. – S. 119–122.
7. Gutmann A. Communitarian Critics of Liberalism / Amy Gutmann // *Debates in Contemporary Political Philosophy: an anthology* / ed. by Derek Matravers and Jonathan Pike. – New York : Routledge, 2003. – P. 182–194.
8. Knowles D. Political Philosophy / Dudley Knowles. – London : Routledge, 2001. – 392 p.
9. Kymlicka W. Community and Multiculturalism / Will Kymlicka // *A Companion to Contemporary Political Philosophy* / ed. by Robert E. Goodin, Philip Pettit. – Singapore : Blackwell Publishing Ltd., 2007. – P. 463–477.

10. Rawls J. A Theory of Justice / John Rawls. – Cambridge, MA : Harvard University Press, 1971. – 607 p.
11. Schmitt M. E. Recht und Vernunft: Ein Beitrag zur Diskussion über die Rationalität des Naturrechts / M. E. Schmitt. – Heidelberg: F. H. Kerle Verlag, 1955. – 135 S.
12. Sterba J. P. Justice for Here and Now // Social and Political Philosophy: Contemporary Perspectives / James P. Sterba. – New York : Routledge, 2001 – P. 2–29.
13. Taylor Ch. Cross-Purposes: the Liberal–Communitarian Debate / Charles Taylor // Debates in Contemporary Political Philosophy : an anthology / ed. by Derek Matravers and Jonathan Pike. – New York: Routledge, 2003. – P. 195–212.
14. Utz A. F. Sozialethik: I Teil: Die Prinzipien der Gesellschaftslehre / A. F. Utz. – Heidelberg : F. H. Kerle Verlag, 1958. – 313 S.

Kulieshov A. V. Common good as the aim of political activity: the contradiction in understanding and the understanding of contradiction. Recently the concept of the common good has been becoming more and more popular in ethico-political studies. The objective character of this category is acknowledged by researchers. The subjectivity of the common good is also obvious. The internal antinomy of the concept arising from this relative independence of objective and subjective aspects is no less obvious. The antinomy can be formulated this way. The good is what is acknowledged to be the good. It is acknowledged as the good what is the good. The article demonstrates that the main trends of the modern political philosophy and ethics, such as liberalism, utilitarianism, communitarianism, religious philosophy, propose decisions which cannot be effective. All of them separate subjective and objective sides of the common good. The way out of the antinomy needs the condition in which subjective and objective sides coincide. Such condition is realized when we identify every human being with the common good. The conclusion inferred is this: only the policy, the ultimate goal of which is people, but not the outer goods, is capable of realizing the common good not falling into contradictions.

Key words: *common good, politics, man, antinomy, liberalism, utilitarianism, communitarianism, republicanism, catholic doctrine of the common good.*

Кулешов А. В. Общее благо как цель политической деятельности: противоречие в понимании и понимание противоречия. *Анализируется содержание категории общего блага в политической теории. Показана антиномичность понимания блага как того, что признаёт человек, и как того, что существует независимо от его признания. Антиномия разрешается путём отождествления блага с человеком.*

Ключевые слова: *общее благо, политика, человек, антиномия, либерализм, утилитаризм, коммунитаризм, республиканизм, католическая доктрина общего блага.*

Стаття надійшла до редакції 08.09.14